

Nitel Araştırma Yöntemi

*Hazırlayan: Prof. Dr. Mustafa Akdağ
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakltesi*

Nicel ve nitel araştırmalar

Nicel araştırmalar

- Ne kadar?
- Ne miktarda?
- Ne kadar sık?
- Ne kadar yaygın?
- Öğretmenler sınıfta daha çok hangi tutum içerisinde davranırlar?
 - () demokratik
 - () ilgisiz
 - () otoriter

Nitel araştırmalar

- Niçin?
- Nasıl?
- Ne şekilde?
- Öğretmenler sınıfta niçin farklı tutum içinde davranırlar?
- Öğretmenin farklı tutum ve davranışları öğrencileri nasıl etkiler?
- Öğretmenlerin farklı tutum ve davranış sergilemeleri, onlara yönelik değer yargılarınızı nasıl etkiler?

Özellik	Nicel Araştırmalar	Nitel Araştırmalar
Felsefesi	Pozitivizm, realizm	İdealizm
Odağı	Nicelik (kaç tane, ne kadar)	Nitelik (doğa, öz, anlam)
Amaç	Genelleme, yordama, hipotez testi	Derinlik, anlamlandırma, keşfetme, hipotez kurma
Yaklaşım	Tümdengelim	tümevarım
Araştırmacının konumu	Nesnel	öznel
Derinlik/genelleme	Yüzeysel/genellenebilir	Derin/daha az genellenebilir
Veri toplama ortamı	Doğal veya yapay	doğal
Veri toplama doğası	Yüksek oranda yapılandırılmış	Daha az yapılandırılmış
Veri toplama araçları	Kapalı uçlu anket, ölçek vb.	Açık uçlu maddeler, mülakat soruları vb.
Veri tekniği	Sayılar	sözcükler
Veri analizi	İstatistiksel hesaplamalar	Anlatılardaki örüntüleri ve anlamları araştırma
Bulgular	Sayısal, kesin	Kapsamlı, açıklayıcı

Nitel Araştırma Yöntemi Desenleri

Kültür analizi (etnografik araştırma)

- Bireysel ya da toplumsal davranış, yapı, işleyiş, değerler ve normlar gibi kültürel öğeler incelenir.
- Eğitim araştırmalarında öğretmen, öğrenci, yönetici ve veliler bir arada vakit geçirdiklerinden bir okul kültürü oluşturmaktadır.
- Veriler görüşme, gözlem, mecazlar, doküman incelemesiyle toplanır.
- Araştırmacın kültürel olguları derinlemesine anlayabilmesi için alanda uzun süre kalması gerekir (katılımcı gözlem).

Kültür analizi (etnografik araştırma)

- Kırsal kesimden gelen öğrenciler okul rehberlik servisinin sunduğu hizmetlerden yararlanmalarını engelleyen kültürel etkenler konusunda ne düşünmektedir?
- Kırsal kesimde yaşayan ve sosyoekonomik açıdan farklı özelliklere sahip ailelerin okullaşma sürecine katılımları ve bunun okul başarısına etkisi nasıldır?

Olgubilim (fenomenolojik) araştırması

- Kişi ya da grupların yaşadıkları deneyimler katılımcı bir bakış açısıyla betimlemeye çalışılır.
- Başlıca veri toplama yöntemi bireysel ve grup görüşmeleridir. Ayrıca gözlem, günlükler, mektuplar, metafor (mecaz) da bu amaçla kullanılır.

Olgubilim (fenomenolojik) araştırması

- «okulda başarısızlık» olgusunu öğrenciler nasıl algılamaktadır? (problem cümlesi).

Alt problem cümleleri:

- Başarısızlık öğrenci yaşamında ne anlama gelmektedir?
- Başarısızlık öğrencinin çeşitli ilişkilerini (arkadaş, aile vb.) nasıl etkilemektedir?
- Başarısızlık öğrenci yaşamında ne tür sorunlara neden olmaktadır?

Olgubilim araştırması

- Kız öğrencilerin «düşük okullaşma» oranı olgusuna ilişkin aileler ne düşünmektedir? (problem cümlesi).

Alt problem cümleleri:

- Başarılı kız öğrencilerin okulu terk etme nedenleri nelerdir?
- İlköğretimden sonra okulu bırakma oranı niye artmaktadır?
- Hangi koşulların düzeltilmesi okulu bırakma oranını düşürür?

Olgubilim araştırması

- Öğretmenler «öğretim programı» kavramını nasıl algılamaktadır? (problem cümlesi).

Alt problem cümleleri neler olabilir?

- ?
- ?
- ?

Kuram oluşturma araştırması

- İncelenen olgulara ilişkin –olgubilimden farklı olarak- kuramlar ortaya koyma çalışılır.
- Var olan kavramlara ve anlayışa zgn bir katkı yapılır.
- Görüře ve gözlemler en çok kullanılan veri toplama araçlarıdır. Gerektiğinde doküman incelemesi de yapılır.

Kuram oluşturma araştırması

- Eğitimde proje hazırlama dersinde proje hazırlama uygulaması çalışmalarında řretmenin řrencilere nasıl yardım etmesi gerekir?

Durum (örnek olay) çalışması (case study)

- Nicel ya da nitel yaklaşımla yapılabilir.
- İncelenen duruma ilişkin sonuçlar ortaya konur.
- Duruma ilişkin ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb. bütüncül bir yaklaşımla araştırılarak ilgili durumu nasıl etkiledikleri, ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır.

Durum çalışması

- Örnek soru kelimeleri:
 - Nasıl? Niçin? Neden? Ne tür?
- Örnek araştırma soruları (ana problem cümleleri):
- A üniversitesinin X, Y ve Z bölümlerinde öğretim elemanlarının yaşadığı en önemli iletişim sorunları nedir/nelerdir?
- A üniversitesinin X, Y ve Z bölümlerindeki öğretim elemanları bölümlerindeki iletişimi nasıl değerlendirmektedirler?
- Fen liseleri, üniversite giriş sınavlarında diğer ortaöğretim kurumlarına oranla niçin daha başarılıdır?

Eylem araştırması

- Var olan eğitim uygulamaların iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve etkililiğinin artırılması amaçlanır. Pratikte ortaya çıkan problemlere odaklanılır.
- Karma yöntem araştırmalarında olduğu gibi hem nitel hem nicel veriler kullanılabilir.
- Araştırmacı çoğu kez uygulayıcının kendisidir ya da uygulayıcıyla beraber çalışarak eğitim ortamında karşılaşılan probleme çözüm ararlar

Eylem araştırması

- Öğrenciler derse yeterince katılım göstermemektedirler. Öğrenci katılımını geliştirmeye yönelik olarak neler yapabilirim?
- Kurumda çalışanlar arasında motivasyon düşüklüğü sezilenmektedir. Çalışanların motivasyon düşüklüğüne yol açan etmenler nelerdir ve çalışanların motivasyonunu yükseltmek için neler yapabilirim?

Anlatı (narrative) araştırması

- Kişilerin yaşanmış ve anlatılmış deneyimleri ile ilgili hikayeler toplanır
- Bireylerin deneyimlerini konu edinmektedirler.
- Otobiyografi, biyografi, hayat hikayesi ve kişisel hikaye çalışmaları anlatı araştırmasıdır
- Katılımcılar deneyimlerini yazılı/sözlü hikaye ederler. Araştırmacı bunlara yüklenen anlamları inceler

Bir veri toplama tekniği: Mecaz (metafor)

- Örnek sorular:
- «Çalıştığınız kurumu bir nesne, bir şekil, bir hayvan, bir masal kahramanı, bir tarihsel kimlik, ya da bir canlıya benzetmenizi istesem neye benzetirdiniz? Neden?»
- «Öğretmen gibidir. Çünkü.....»

Karma Araştırma Yöntemi

Karma araştırma yöntem desenleri

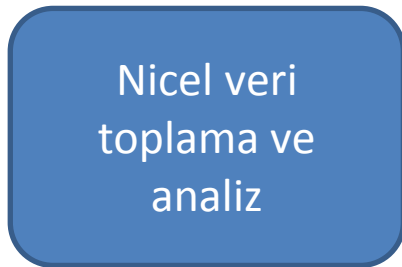
- Sıralı açıklayıcı desen
- Sıralı keşfedici desen
- Eş zamanlı çeşitleme deseni
- Eş zamanlı gömülü desen

Sıralı açıklayıcı (explanatory) desen

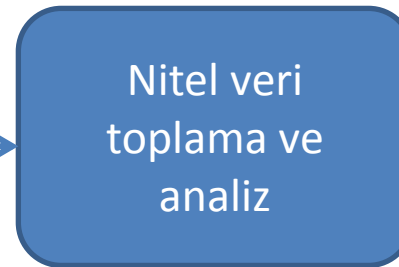
- İki aşamadan oluşan desenin amacı, nicel verilerin, nitel verilerle desteklenmesi, açıklanması ya da örneklendirilmesidir.
- Araştırma nicel aşama (1. aşama) ile başlayıp, ikinci aşamada nicel sonuçları açıklamak için nitel çalışma yürütülür.
- Nicel ve nitel veri toplama birbirinden ayrı zamanlarda yapılır.
- Gömülü desenden farkı olarak, nicel ve nitel yöntemlerin ağırlıkları denktir.

Sıralı açıklayıcı (explanatory) desen

1. Aşama

2. Aşama

Sıralı keşfedici (açımlayıcı) (exploratory) desen

- Açıklayıcı desen gibi iki aşamalı sıralı bir yöntemdir.
- Amaç, araştırma problemini ilk olarak nitel veri toplama ve analizi ile keşfedip inceleyerek bir veri toplama aracı (anket, ölçek, envanter vb.) veya program geliştirerek ikinci aşamada nicel veriler toplamaktır.
- Gömülü desenden farklı olarak nitel ve nicel yöntemlerin ağırlıkları denktir.

Sıralı keşfedici (açımlayıcı) (exploratory) desen

1. Aşama

2. Aşama

Nitel veri
toplama ve
analiz

Oluşturma

Nicel veri
toplama ve
analiz

Çıkarım
yapma

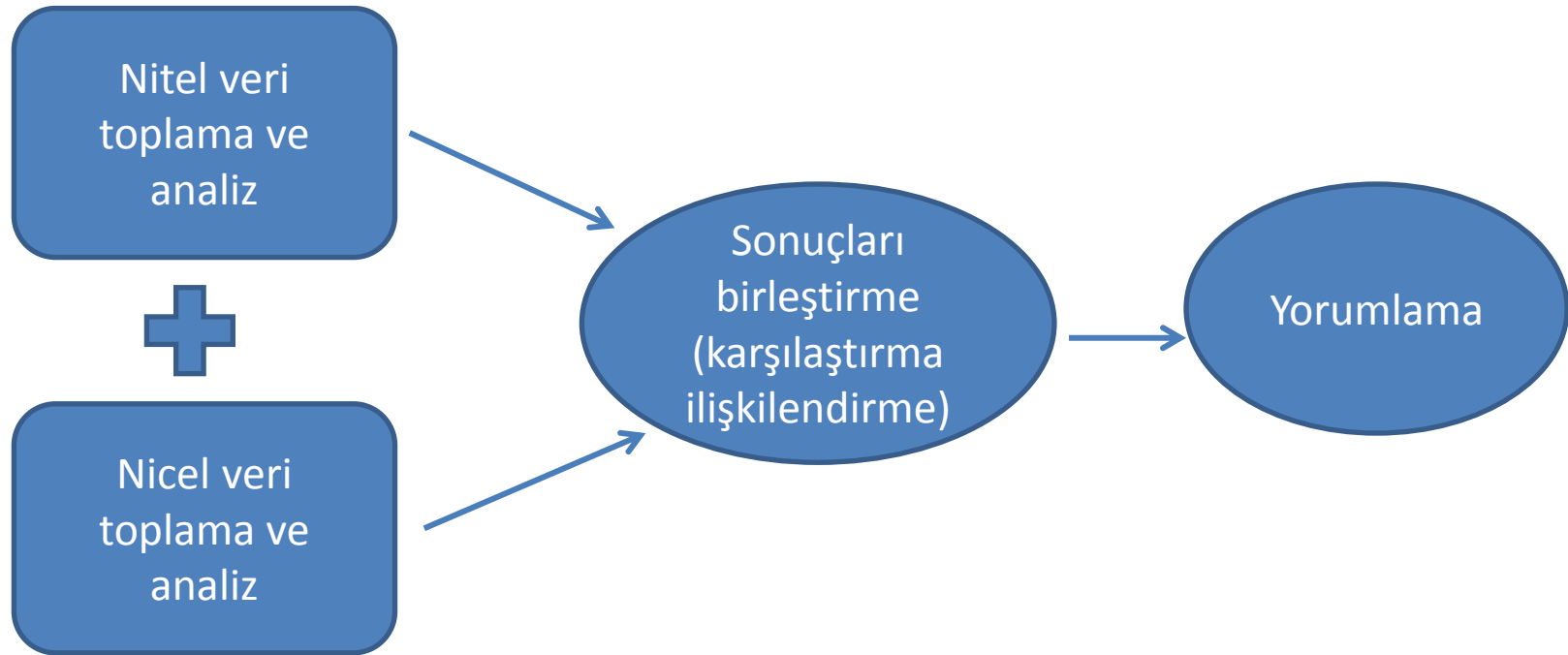

Eş zamanlı çeşitleme (triangulation) deseni

- Amaç, elde edilen verileri çeşitlendirmek, karşılaştırmak, bütünleştirmektir.
- Toplanan veriler aynı temaya odaklanmaktadır.
- Verilerin tutarlılığı, birbirini teyit etmesi (örtüşmeler, uyumsuzlukların ortaya çıkarılması) amaçlanarak geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanmasına katkıda bulunulur.
- Sonuçların örtüşmesi geçerliliği desteklemiş olur, farklılıkların ortaya çıkması yeni çalışmalara zemin hazırlar
- Veriler ayrı ayrı analiz edilerek raporlaştırılabileceği gibi, birlikte analiz edilip rapor edilebilir.
- Nitel ve nicel veriler eşzamanlı toplanır, ağırlık ve önem bakımından denktir.
- Verilerin sunulması ve yorumlanması aşamasında nicel ya da nitel analizlerin öncelik sırası, araştırmacının hangi araştırma türünü ön planda tuttuğuna bağlıdır.

Eş zamanlı çeşitleme (triangulation) deseni

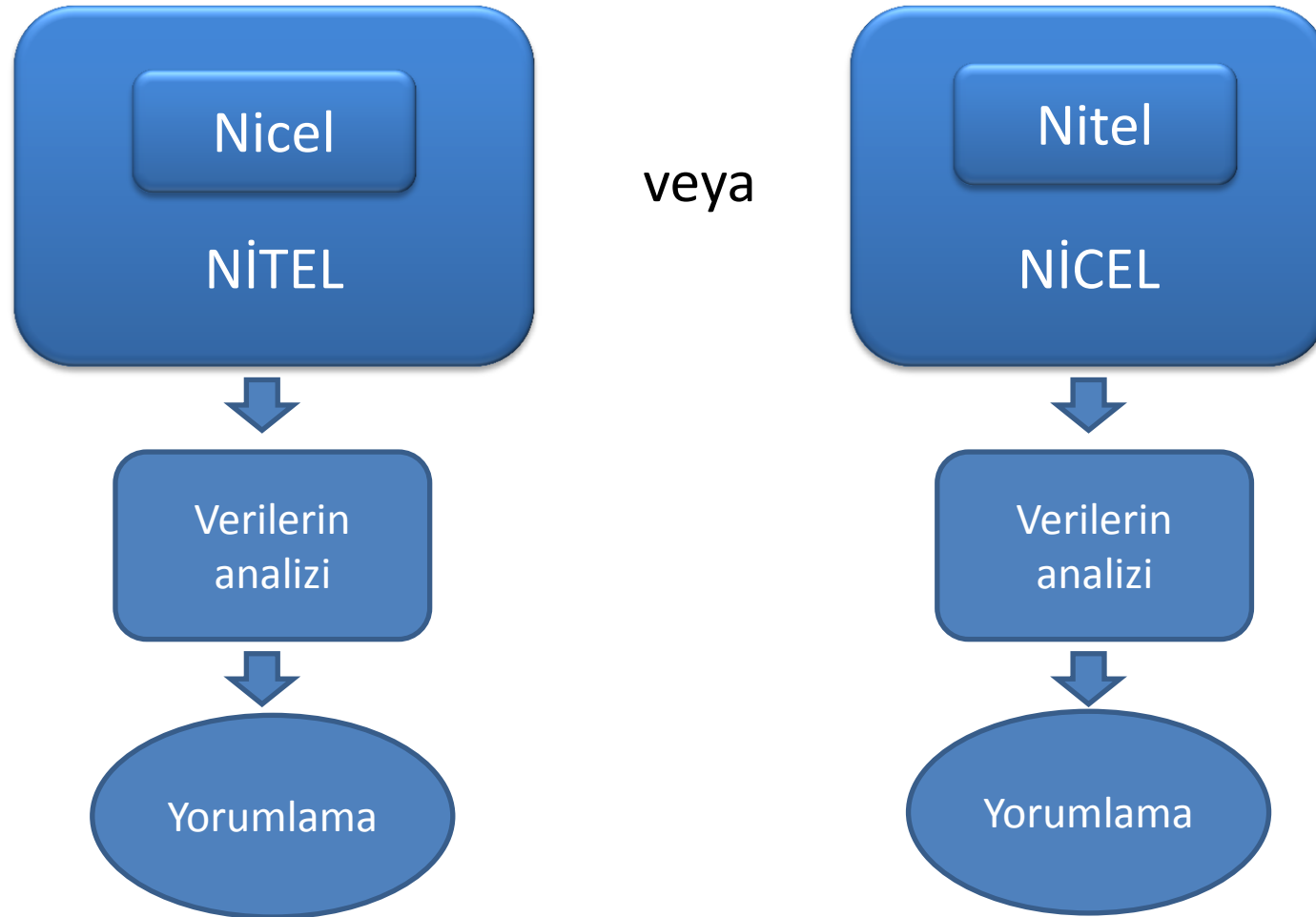
1. Aşama

Eş zamanlı gömülü (içeyerleşik) (embedded) desen

- Çeşitleme desenindeki gibi, veriler eş zamanlı toplanır.
- Çeşitleme deseninden farklı olarak nitel ya da nicel yöntemlerden biri diğerine göre daha fazla ön plana çıkar.
- Araştırma büyük ölçüde nitel ya da niceldir, ancak elde edilen verilerin desteklenmesi, genellenmesi, örneklendirilmesi ya da açıklanması için alternatif yöntemle elde edilen verilere ihtiyaç vardır

Eş zamanlı gömülü (içeyerleşik) (embedded) desen

Kaynaklar

- Creswell, John W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (Çeviri Ed: M. Özçelik). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Selahattin, T. (Ed.). (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şen, S. ve Yıldırım, İ. (Ed.). (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.